

Fotografování ulice

Prostor ulice zde v souladu se zavedeným pojmem „street photography“ chápeme jako veřejný prostor v širším smyslu, jako místo pohybu lidí v nějakém nepřírodním prostoru, tedy i na náměstích, parcích, trzích i třeba městských plážích. Koneckonců praslovanské slovo „ulice“ souvisí s řeckým aulé (dvůr)... Žánr má své uznávané autory a k takovým u nás patří i Vladimír Birgus, jemuž věnujeme náš rozhovor a snímky.

Vladimír Birgus, foto Daniel Birgus

KDO JE VLADIMÍR BIRGUS

Vladimír Birgus významně reprezentuje českou fotografii v zahraničí, neboť patří ve světě mezi nejznámější české teoretiky a historiky fotografie a jeho snímky jsou zastoupeny v mnoha domácích a zahraničních sbírkách. Od roku 1990

vede Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě, od roku 1999 je profesorem. Měl přes 60 autorských výstav, řadu klíčových výstav připravil také jako kurátor. Od roku 2001 je členem Evropské

společnosti pro dějiny fotografie. Je také autorem a spoluautorem řady knih. Není u nás nad něho pilnější osobnosti spojené s historií a současností fotografie...
Odkaz: www.birgus.com

TELDE, 2006
Foto Vladimír Birgus.

Co vás zajímá na tématu ulice?

Velkoměstská ulice je obrovským jevištěm, na němž se odehrávají tragédie i komedie, kde se jedinci zařazují do davu, nebo se naopak snaží nějak z něho vydělovat, kde se projevují mezilidské vztahy. Fotografům umožňuje nepozorovaně zobrazovat kolemjdoucí lidi a přitom hledat zobecňující obraz doby a životních hodnot stejně jako ukazovat jeho vlastní subjektivní vidění.

Kontrasty ulice

Většina vítězných snímků z různých přehlídek vděčí za svůj úspěch využití některého z kontrastů. Neboť kontrast je pro fotografa základní pomůckou (viz FotoVideo 2/2009).

Předpoklady tvorby

Bývá působivé, jestliže je mezi vztahy na snímku zřejmý nějaký kontrast: barev, tvarů, velikosti, gest... Díky tomu získává snímek i více kompozičních plánů. Čas prvoplánových, snadno čitelných momentek pominul a roste náročnost fotografické tvorby i v této oblasti. Dobrá fotka z veřejného prostoru by měla mít více významů, zajímavé kompoziční řešení a vztahy mezi barvami či tóny, případný symbolický akcent a nejednoznačnost, vítán je jemný sarkasmus, ironie. Zkrátka – dobrá fotografie z veřejného prostoru by měla mít jistou vizuální a intelektuální náročnost. Na ulici platí dvojnásob, že „základní povinností fotografa je myslet“.

Dobrá fotka z veřejného prostoru by měla mít více významů.

Světlo

Atmosféra dlouhých stínů podvečera mnohdy dodá snímku na plasticitě. Působivé může být zachycení lidí z ulice v protisvětle i proti jednolitě barevné ploše, která sama o sobě působí jako „světlo“, proti němuž stojí subjekty ve vhodné barevnosti. Figury (a stíny) by měly mít určitou kompoziční logiku ve směřování, což předpokládá uvědomit si, kdy kam svítí slunce, a tudíž kam budou směřovat stíny.

Úskali

Fotograf nemá se svým přístrojem obtěžovat, neměl by ani budít zdání, že obtěžuje a že je indiskrétní. Požádání o souhlas s focením ovšem často vede k úplnému

KONTRAST BAREV, KONTRAST DÉJŮ, KONTRAST HMOT...
Skvělé „kulisovité“ rozčlenění prostoru. Sydney, 2007. Foto Vladimír Birgus

narušení autenticity a nejde pak vlastně ani o žánr „street photography“. Snímek se změní na portrét či podobenku figurky... Zajímavým úskalím jsou etické a právní otázky. Při fotografování pro zpravodajské a umělecké účely není souhlas jednoznačně zobrazených osob nutný, pro komerční využití snímků (například v reklamě) musí však tento souhlas bezpodmínečně být.

Fototechnika

Volba fototechniky pro snímky ulice je do značné míry i měřítkem naturelu fotografa. K přístrojům zmíněným na s. ... připojme ještě ultratenký kompak Sony Cyber-shot DSC-TX5 s řadou osobitých funkcí, který má ovšem pouze dotykový displej. Při počítačových úpravách se v současné době u záběrů z ulice často zvyšuje saturace, což může zvýraznit kompozici i myšlenku snímku.

POHYB A KLID, dynamika zvýrazněna náklonem horizontu a zvýšenou saturací. Barcelona, 2009. Foto Vladimír Birgus.

KONTRAST SITUACE znásoben zachycením displejů fotografujících, o nichž je vlastně snímek především... Barcelona, 2008. Foto Vladimír Birgus.

Technika na fotografování ulice

Vladimír Birgus je přední osobností středoevropské fotografické scény. I v jeho velmi nabitém programu se nám podařilo ho vyzpovídat.

V souvislosti s fotografií vykazujete skvělé výsledky hned ve třech oblastech: jako teoretik, jako pedagog a jako fotograf. Rozumím přelévání energie a nabíjení z jedné oblasti do druhé... Která z těchto sfér je vám bytostně nejbližší?

To opravdu nemohu říci, protože většinu svého života se věnuji těmto oblastem současně. Všechny mi mnoho dávají a všechny se vzájemně prolínají.

Ze všech našich teoretiků a teoretizujících praktiků fotografování máte nepochybně největší přehled o současném fotografickém dění ve světě. Co vás v posledních letech z hlediska vývoje fotografie nejvíce překvapilo?

To, jak rychle vyšla ze svého uzavřeného ghetta a stala se velmi významnou a uznávanou součástí současného umění. Fotografie se dostaly do sbírek nejvýznamnějších muzeí

a galerií, ceny mnohých z nich se pohybují v řádu desítek, stovek a někdy dokonce milionů dolarů, autoři jako Andreas Gursky, Cindy Shermanová, Edward Burtynsky nebo Nan Goldinová jsou uznávaní stejně jako nejpřednější malíři a sochaři. Ovšem ne všechny oblasti fotografie prožívají zlaté časy. Fotožurnalistika se dostala do těžké krize v souvislosti s prudkým poklesem nákladů většiny deníků a časopisů. Na druhé straně

„Nic nearanžuji ani neprovokuji. Trpělivě čekám na správné světlo, barvy a především konstelace určitých motivů, které by vizuálně vyjadřovaly témata, jež mě zajímají.“

řada jejích představitelů dostala nový prostor v knihách nebo na výstavách. A díky ohromnému rozvoji digitálních technologií dnes fotografuje více lidí než kdykoliv dříve. Jsem optimista a věřím, že stále více z nich se bude zajímat i o fotografickou tvorbu.

Vyvíjí se také fotografický dokument... Co vás nejvíce zaujalo v posledních letech v této oblasti? Který autor?

Už mnoho let se mi líbí snímky Martina Parra nebo Carla De Keyzera, v nichž se objevuje jemný humor i drsný sarkasmus při zobrazování konzumentarismu, globalizace a stádnosti. Silně mě oslovily autoreflexivní soubory Adrese Petersena nebo Michaela Ackermana. Na fotografickém festivalu v Lodži mě doslova nadchl cyklus Phillipa Toledana, který v něm s ohromnou citlivostí a láskou zachytil poslední roky svého otce, jehož Alzheimerova choroba stále více vzdalovala od reality. Ale za dosud nepřekonaný vrchol dokumentární a současně portrétní fotografie stále považuji mimořádně hluboké a sugestivní dílo Diany Arbusové.

„Street photography“ se již po mnoho desetiletí vymezuje jako zvláštní oblast fotografie, která nemá ani jednoznačně vhodné české pojmenování. Vidíte zde nějaké klíčové mezníky?

Myslím, že jedním ze zásadních mezníků byl příchod subjektivního dokumentu v 50. letech 20. století. Jeho reprezentanti William Klein, Robert Frank, Louis Faure a další přinesli ve svých expresivních záběrech z ulic velkoměst daleko pesimističtější, mnohovýznamovější a hlubší pohled na člověka a život než předchozí generace humanistických fotoreportérů se svými lyricky laděnými, snadno čitelnými a přehledně komponovanými bezprostředními momentkami. Dalším velkým zlomem bylo v 70. a 80. letech invenční využití barvy v dílech Williama Egglestona, Joela Meyerowitz nebo Martina Parra. K nám obě tyto tendence přišly s velkým zpožděním.

VILNIUS, 2004. Foto Vladimír Birgus

A co v české fotografii? Který autor v této úzké oblasti vás nejvíce zaujal a proč?

Hlavně Josef Koudelka se svou skvělou knihou Exily, v níž objevoval nejenom přízračnost běžných situací, ale v symbolické rovině ukázal i svůj vlastní životní osud.

Jaká je vaše tvůrčí metoda pro motivy viděné na ulici?

Sám nic na svých fotografiích nearanžuji ani neprovokuji lidi před kamerou k určitým pózám a gestům. Jenom trpělivě čekám na správné světlo, barvy a především konstelace určitých motivů, které by vizuálně vyjadřovaly – alespoň pro diváka naladěného na podobnou strunu – témata, jež mě zajímají.

Ve vašich snímcích jsou často jakoby několikeré světy, nikoli pouze dva jako kontrasty, ale více navzájem protichůdných dějů. Často mi to připadá jako trefné pocitové vizuální přirovnání k situaci současného západního světa, který je sice globální, jedinec má různé možnosti „hledat přátele“ po síti, ale tím více se mnohdy cítí izolovaný a osamoceny. Jak byste vy sám charakterizoval tuto polohu svých prací?

Myslím, že jste to dobře vystihl.

A nakonec obligátní otázka této rubriky: S jakou fototechnikou fotografujete „svět ulice“?

Dlouho jsem fotografoval především Nikonem FA. Když mi některý z těchto fotoaparátů dosloužil, koupil jsem si vždy zase nový. Většinou jsem nosil u sebe dva, jeden na černobílý film, druhý na barevný diapositiv. Nyní fotografuji více digitálně, používám hlavně Canon EOS 5D a s radostí využívám nenápadnosti malého Lumixu DMC-LX3. Jenom s tou pohotovostí to u něho není zatím nejlepší.

Děkuji za rozhovor a přeji vám mnoho úspěchů. □

SOUTĚŽ

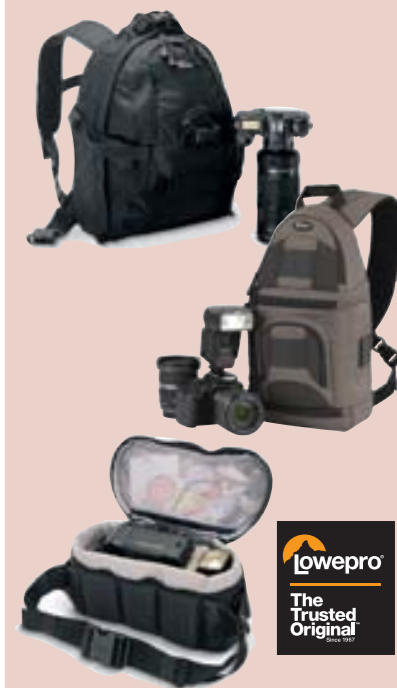
NEJPOVEDENĚJŠÍ FOTOGRAFIE ZE ŽIVOTA ULICE (NIKOLIV ARCHITEKTURA!)

Počet snímků: max. 4
Kvalita do 5 MB/foto, formát JPG
Zasílejte na e-mail: **fv.jaknato@atemi.cz**
Název souboru musí obsahovat celé jméno autora.
Do e-mailů uveďte téma soutěže a svoji přesnou poštovní adresu.

- 1. cena** Lowepro Mini Trekker AW
- 2. cena** Lowepro Slingshot 100
- 3. cena** Lowepro Orion

Ceny do soutěže věnuje společnost Velbon.

Uzávěrka soutěže: 2. 11. 2010
Vyhlášení výsledků: FV 12/2010
Výsledky minulé soutěže na str. xxx

Přesná pravidla soutěží najdete na www.ifotovideo.cz

Všední život ulice

Každodenní všední ruch ulice tvoří lidé, které se fotograf snaží zachytit buď v pohledech typických pro dané místo, nebo jako vyjádření svých vlastních pocitů z prostoru a okolního dění. Záleží na jeho naturelu a fotografických zkušenostech, jak je schopen se zorientovat, co dokáže vidět a co z celku zvýrazní.

KOUZLO NEZÁVISLÝCH DĚJŮ. Na ulici probíhá bezpočet situací, přičemž je zvlášť zajímavé vidět mezi nimi nějaký kontrast, či je naopak vnímat jako autonomní děje sjednocené jen místem, časem, barevně stejnorodým pozadím... Foto Pavel Scheufler

Předpoklady tvorby

Základní předpoklad pro fotografování lidí na ulici by se dal shrnout do tří bodů: umět fotograficky vidět, umět předvídat a být ve střehu. Občas je užitečné „být neviděn“. Není to o tom, že se jde a cvaká, naopak fotograf ulice obvykle ČEKÁ. Někdo má radši odstup a „přehled“, někdo naopak preferuje zobrazení „uprostřed děje“. V každém případě by fotka měla mít jistý rytmus a řád, včetně využití barev.

K barevnému řešení napomáhají velké stejnorodé barevné plochy.

Světlo

Správné světlo spolu s viděným zajímavým uspořádáním lidí a věcí má pro vyznění snímků z prostředí ulice klíčový význam. A na takové světlo je někdy dobré na zvoleném místě čekat. Někdy se vyplatí také počkat, až odraz slunečních paprsků od oken prosvětlí stinný kout. Měli bychom se také snažit o zajímavé barevné řešení. Zásadně využíváme stávající osvětlení, nikoli blesk.

Úskalí

Fotografovat dobře v městské džungli není jednoduché, a zvlášť těžko se fotí ulice „doma“, kde to známe. Fotograf může být ruchem okouzlen, ale taky zcela zahlcen. Častým úskalím bývá chaos v zobrazení. Ze snímku by mělo být jasné, proč byl vlastně pořízen, co je hlavním předmětem zobrazení, co vedlejšími prvky. Naše soustředění na motiv mohou využít zloději, které zve nápis na brašně. Ta se nenosí ledabyle přes rameno, a čím vypadá ošuntělejší, tím lépe. Naše fotografování se občas nemusí někomu líbit a dotýčný

BIZARNÍ SOUHRA SITUACÍ A BAREVNÉ ŘEŠENÍ. Pokud se ulice fotí barevně, měl by být na fotografii nějaký vztah mezi barvami, které mohou zvýraznit prostor, přidat pocit kontrastu, dát náladu. Tampere. Foto Pavel Scheufler.

BIZARNÍ POZADÍ SE ZAJÍMAVÝM DĚJEM. Někdy se vyplatí před zajímavě vypadajícím pozadím chvíli čekat a ono se něco stane. Smíchov. Foto Pavel Scheufler.

to dá třeba i dosti nevybíravě najevo. Na řadě míst – i turistických – se nesmí fotit z tripodu. Prostředí ulice má i své právní aspekty.

Fototechnika

K nenápadnosti fotografa ulice rozhodně nepřispívá objemná zrcadlovka s velkým objektivem. Chce-li fotograf být nenápadný a ožel-li

technickou dokonalost, může využít malých nenápadných kompaktních. Z jejich nabídky bych pro tyto účely osobně dal přednost zejména takovým, které jsou vybaveny proti vodě, pádům a prachu, jmenovně například Canon PowerShot D10, Olympus Stylus Tough-8000, Panasonic Lumix DMC-FT2 a třeba i Pentax Optio W80 s velmi tenkým tělem.

1. místo v srpnovém kole (foto: Miloš Štáfek)

Fotosoutěž pokračuje!

Vyber si svoji výhru!

Vyfoť „Lowepr v akci“ a vyhraj

poukazy na zboží Lowepr nebo Velbon, fotoaparáty Olympus Mju nebo nový Olympus PEN,

ceny za 180 000 Kč!

Fotosoutěž „Lowepr v akci“

Vítězné i soutěžní fotografie online na webu soutěže!

Na <http://vyhraj.lowepr.cz> si můžete prohlédnout soutěžní fotografie z minulého měsíce a sledovat online i nové snímky pro tento měsíc, které nám zasíláte!

Více na <http://vyhraj.lowepr.cz>

Soutěží se od 1. 5. do 31. 10. 2010

Skryté příběhy na ulici

Občas se podaří na ulici zachytit situace, které jakoby naznačují další děj, který mohl proběhnout vzápětí po stisku spouště. Rád vyhledávám tajemně působící místa, kde můžeme tušit, že se něco bizarního stane.

📍 **SCÉNA JAKO Z HORORU** odehrávající se v Kolíně víceméně odpovídala realitě. Ač nepršelo, měla dáma černý deštník, auto svítilo, ač nejelo... Byl večer. Je navozen určitý děj, můžeme si představovat, co se stalo dál... Foto Pavel Scheufler.

Předpoklady tvorby

Na ulici se odehrává bezpočet příběhů, a málokteré dokáže fotograf v přesvědčivé vizuální zkratce zachytit. Jde tu o náhodu, ale jak známo, náhoda pomáhá připraveným. Nemělo by jít o konstrukci, o aranžmá děje, ale o trpělivé vyčkávání a nasávání atmosféry magického místa, které jsme si cíleně zvolili nebo náhodou našli. Často pomůže, máme-li zprostředkované nějaké znalosti o lokalitě, máme-li jistá pochopení pro souvislosti místa, času, děje...

Světlo

Působivé snímky magické ulice vznikají mnohdy v mezních částech dne, případně v noci. Výrazným prvkem kompozice mohou být stíny. Vděčné snímky vznikají také za mezních povětrnostních podmínek, kdy sníh, liják nebo mlha dají osobitým způsobem vyniknout magičnosti místa. Mimo žánr klasické „street photography“ jsou aranžované kompozice s využitím ulice coby kulisy, kdy se občas volí i „filmařské osvětlení“ z více stran. Mistr takovýchto aranžmá je Gregory Crewdson.

Úskalí

Jak známo, kresba ve světlech musí být, přezáření ve světlých partiích na větší ploše je chybou. Exponujeme tedy na světla. Dalším úskalím méně zkušených autorů může být sklouznutí ke kýči – červánky, jitřenky a mlžné opary.

Fototechnika

Vodotěsný, prachotěsný, nárazuvzdorný a mrazuvzdorný kompakť téměř do všech situací bývá mnohdy vhodnější než nápadná zrcadlovka, která se ovšem většinou lépe vyrovnává se sníženou hladinou osvětlení. Z fotopříslušenství se mi osvědčil stativ Gorilla, který stále nosím s sebou ve fotobatochu. K odstranění šumu je skvělý program Noise Ninja.

Ideální je zachytit děj, za nímž můžeme tušit příběh, který rozvíří dál naši představivost.

📍 ZÁKLADNÍM MOTIVEM SNÍMKU

je osamocený balonek, k němuž (možná) směřují ti, jimž balonek patří. Opět naznačený děj, který může v mysli rozvinout vnímavý divák snímku. Stejně jako v předchozím případě i tu má významnou kompoziční roli stín podvečera. Tampere. Foto Pavel Scheufler.

📍 SNÍMKU DOMINUJE BIZARNÍ SVĚTELNÁ ILUZE,

kteřá odpovídá realitě podvečera. Díky dlouhým stínům se nejen zajímavě rozčlenil prostor, ale také se vytvořilo několik kompozičních plánů. Kunice. Foto Pavel Scheufler.

